

УДК 37.035:37.091.2:004.85(045)

Ягоднікова Вікторія Вікторівна,

доктор педагогічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної та інноваційної діяльності
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»
м. Одеса, Україна

<http://orcid.org/0000-0001-5050-2189>**Лях Наталія Григорівна,**

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»
м. Одеса, Україна

<https://orcid.org/0009-0009-2669-3101>

МОДЕЛЬ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ

Анотація. У статті представлено модель національно-патріотичного виховання підлітків у цифровому освітньому середовищі, реалізовану на базі Комунального закладу «Мангушський опорний заклад загальної середньої освіти I–III ступенів» Мангушської селищної ради Маріупольського району Донецької області. Зосереджено увагу на використанні цифрових технологій для створення патріотичного контенту, реалізації соціально значущих ініціатив, науково-методичному супроводі педагогів та партнерській взаємодії із батьками. Розкрито конкретні приклади цифрових проєктів громадянсько-патріотичного, військово-патріотичного, духовно-морального й екологічного спрямування, що стали ефективним засобом формування національної ідентичності, громадянської свідомості та ціннісних орієнтирів учнівської молоді. Підкреслено значення цифрового освітнього середовища як чинника модернізації змісту та форм патріотичного виховання в умовах глобалізації, війни та цифрової трансформації освіти.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, цифрове освітнє середовище, педагогічні умови, цифрові інструменти, модель виховання

Постановка проблеми. Сьогодні національно-патріотичне виховання набуває особливої актуальності у зв'язку з викликами воєнного часу, інформаційними загрозами, процесами глобалізації. Його ефективна реалізація передбачає поєднання традиційних цінностей із сучасними підходами до організації освітнього процесу, зокрема цифровими технологіями. Це потребує створення моделей, які відповідають новим соціокультурним умовам, забезпечують формування ціннісного ставлення до України, розвиток громадянської відповідальності та національної ідентичності.

Аналіз досліджень і публікацій. Соціально-філософські засади національно-патріотичного виховання висвітлені у творчому доробку провідних діячів української педагогіки, зокрема Г. Ващенко, М. Драгоманова, С. Русової, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, І. Франка, К. Ушинського та інших.

У сучасних наукових дослідженнях (І. Бех, О. Вишневський, С. Грищенко, А. Добридень, Д. Єфімов, К. Журба, Л. Канішевська, О. Квас, Н. Коломієць, В. Кремень, О. Лісовець, Р. Пріма, Н. Рищак, М. Стельмахович, О. Сухомлинська, Г. Шевчук та ін.) переосмислення національно-патріотичного виховання дітей і молоді здійснюється з урахуванням викликів глобалізації, розвитку інформаційного суспільства та умов воєнного стану в Україні.

Аналіз сучасних наукових досліджень свідчить про підвищений інтерес як зарубіжних (К. Бассет, К. Гере, Г. Грибер, М. Деузе, Г. Крибер і Р. Мартін, Л. Манович, Дж. Стоммел, М. Хенд), так і вітчизняних учених (В. Биков, Д. Галкін, М. Жалдак, М. Лещенко, П. Матюшко, О. Овчарук, В. Ребрина, О. Стрижак, М. Шишкіна, А. Яцишин) до питань цифровізації та цифрової трансформації в умовах глобалізаційних процесів. У фокусі наукових студій вивчення різноманітних аспектів цифровізації освітнього простору та впровадження інноваційних технологій у контексті цифрових перетворень.

Метою статті є репрезентація моделі національно-патріотичного виховання підлітків у цифровому освітньому середовищі та її реалізація в умовах дистанційного навчання на прикладі Комунальний заклад «Мангушський опорний заклад» загальної середньої освіти I–III ступенів» Мангушської селищної ради Маріупольського району Донецької області

Виклад основного матеріалу. Повномасштабна війна в Україні докорінно змінила умови функціонування освітньої системи. Педагогічні колективи змушені не лише швидко і своєчасно

адаптуватися до нових реалій, а й зберігати виховну складову як важливий інструмент підтримки учнів, їхньої національної ідентичності та психологічної стійкості. В умовах війни багато закладів освіти, що опинилися в зоні бойових дій або на тимчасово окупованих територіях, змушені були повністю перейти на дистанційне навчання. Це не лише трансформувало форми та методи освітнього процесу, а й поставило нові виклики перед виховною складовою, зокрема у сфері національно-патріотичного виховання. У таких умовах особливої актуальності набуває пошук ефективних моделей, здатних інтегрувати національно-патріотичне виховання в цифрове освітнє середовище.

Одним із прикладів закладу, що реалізує цю потребу в умовах повністю дистанційного формату, є Комунальний заклад «Мангушський опорний заклад загальної середньої освіти І–ІІІ ступенів» Мангушської селищної ради Маріупольського району Донецької області, який об'єднує учнів, які перемістилися на підконтрольну територію України, виїхали за кордон та вимушені залишитися на тимчасово окупованих територіях з різних обставин, але виявили бажання отримувати освіту за стандартами України. Такий формат роботи зумовив необхідність розробки інноваційної моделі національно-патріотичного виховання з акцентом на цифрову взаємодію.

Модель національно-патріотичного виховання підлітків у цифровому освітньому середовищі є цілісною інтегрованою системою, яка охоплює концептуально-цільовий, змістовно-процесуальний та діагностично-результативний блоки.

Концептуально-цільовий блок визначає стратегічні орієнтири моделі: розвиток національно-патріотичної вихованості із дотриманням принципів національної спрямованості, культуровідповідності, самоактивності, інноваційності, доступності та доцільності на засадах особистісно-діяльнісного, аксіологічного, проактивно-партисипативного та компетентнісного підходів.

Змістовно-процесуальний блок структурує систему педагогічних умов, що забезпечують реалізацію мети: використання цифрових технологій для створення національно-патріотичного контенту, організація соціально значущих національно-патріотичних ініціатив у цифровому освітньому середовищі, забезпечення науково-методичного супроводу педагогічних працівників у процесі цифровізації національно-патріотичного виховання формування партнерської взаємодії між закладом освіти та батьками у сфері національно-патріотичного виховання в цифровому середовищі. До ключових форм і методів належать цифрові проекти, онлайн-флешмоби, віртуальні екскурсії, рефлексивні блоги, цифровий сторітелінг, ініціативні акції тощо, які реалізуються за допомогою цифрових інструментів як засобами цифрового освітнього середовища.

Діагностично-результативний блок визначає критерії й рівні сформованості патріотичної вихованості (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, емоційно-рефлексійний), забезпечує проведення моніторингу та корекції на основі аналізу динаміки результатів із застосуванням анкет, тестів, спостережень, самооцінювання та експертних оцінок.

Логіка функціонування моделі передбачає взаємозв'язок методологічних засад і цільових орієнтирів, реалізацію змістових умов і активних методів, постійне оцінювання ефективності та результативності виховного процесу. Такий підхід дозволяє забезпечити сталий розвиток національно-патріотичного виховання в умовах цифрової трансформації освіти, сприяє формуванню активної громадянської позиції, усвідомленню учнями своєї належності до української нації, розвитку соціальної відповідальності та цифрових компетентностей.

Запропонована модель національно-патріотичного виховання підлітків у цифровому освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти впроваджувалася в практику освітнього процесу з дотриманням визначених принципів, підходів і структурних компонентів. Її реалізація забезпечувалася через системну організацію виховної діяльності відповідно до логіки моделі. У подальшому викладі буде представлено, яким чином у межах цієї моделі впроваджувалися визначені педагогічні умови як складові змістово-процесуального блоку.

З метою реалізації педагогічної умови використання цифрових технологій для створення національно-патріотичного контенту, що передбачає залучення учнів основної школи до створення власного цифрового продукту, який відображає їхнє бачення національної ідентичності, історії, культури та патріотичних цінностей, виховна робота набувала практико-діяльнісного спрямування. При плануванні враховувалися навички, здобуті учнями на уроках інформаційних технологій. У межах апробації моделі було реалізовано низку проектів, що охоплювали ключові напрями національно-патріотичного виховання, які визначені в нормативно-правовій базі. Зокрема Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» визначає, що основними напрямками національно-патріотичного виховання є громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне та духовно-моральне виховання, які базуються на ідеях зміцнення української державності, формування патріотизму

та утвердження національних цінностей (Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», 2025)

У межах громадянсько-патріотичного напрямку національно-патріотичного виховання було реалізовано низку заходів, спрямованих на популяризацію історії України, зокрема боротьби за самовизначення, етапів державотворення, вшанування героїв, що боролися за незалежність і цілісність держави, а також видатних українців, які зробили внесок у світову історію. Учні активно долучалися до створення власного цифрового контенту. Зокрема, напередодні Дня пам'яті героїв Крут серед учнів основної та старшої школи відбувся конкурс презентацій «Пам'яті героїв Крут», переможці якого представили свої роботи під час виховних заходів, популяризуючи подвиг молодих захисників та значення цього бою в історичній пам'яті українського народу. З метою вшанування жертв Голодомору 1932–1933 років та формування в учнів національної свідомості й емпатії до трагічних подій минулого було організовано акцію «Запали свічку пам'яті», результатом якої стало створення учнями тематичних фото як символів скорботи, пам'яті й незламності українського духу.

На початковому етапі реалізації моделі національно-патріотичного виховання підлітків у цифровому освітньому середовищі здобувачі освіти створювали контент переважно за допомогою цифрових фото- та відеоредакторів, вбудованих у гаджети, а також застосунків Microsoft PowerPoint і Google Slides. У процесі розвитку цифрових компетентностей учасників освітнього процесу значно розширився цифровий інструментарій, що було відображено у реалізації загальношкільного інтерактивного проєкту «Сила гідності — єдність у свободі», присвяченого річницям Помаранчевої революції та Євромайдану. Метою проєкту стало формування патріотичної свідомості, утвердження ідеалів свободи, гідності та єдності українського народу. Усі класи закладу отримали завдання з урахуванням вікових особливостей і рівня володіння цифровими технологіями.

У межах проєкту було створено мультимедійну презентацію на платформі Genially, до якої інтегровано низку тематичних розділів. Так, учні початкової школи підготували відеоролики, що розкривають символи гідності та свободи (прапор, тризуб, калину, соняшник, небо). Старшокласники (11 клас) презентували хронологію подій Революції Гідності у вигляді 3D-книги на платформі FlipHTML5, де висвітлено ключові етапи трьох українських революцій: «На граніті», Помаранчевої та Євромайдану. Учні 7 класу здійснили пошукову роботу і створили презентацію «Цитати відомих українців про гідність і свободу» на платформі Canva, яку згодом учні 11 класу допомогли конвертувати у формат 3D-журналу.

Важливою складовою проєкту став розділ «Місця сили», у якому учні 5–7 класів презентували локації, пов'язані з боротьбою українців за свободу — від Київської Русі до сучасності — у вигляді інтерактивного плакату. Учні 9 класу спільно з бібліотекарем шкільної бібліотеки підготували віртуальну книжкову виставку, присвячену Дню гідності та свободи. Учні 8 класу створили інтерактивний плейлист «Пісні, від яких мурахи по шкірі», до якого увійшли композиції, що стали символом Революції Гідності, використовуючи відеоконтент з YouTube. Підсумковим акцентом став простір рефлексій «Стіна мрій про Україну», створений на онлайн-дошці Padlet, де всі учасники освітнього процесу мали змогу висловити свої мрії та бачення майбутнього України, розпочинаючи висловлювання словами: «Я мрію про Україну...».

Участь у створенні цього проєкту сприяла усвідомленню важливості демократичних цінностей, формуванню активної громадянської позиції, гордості за національні здобутки та здатності до самоідентифікації в умовах суспільно-політичних викликів. Варто підкреслити, що всі етапи реалізації проєкту здійснювалися на засадах партнерської взаємодії учнів, учителів та батьків.

У контексті національно-патріотичного виховання в межах напрямку духовно-морального особливу увагу заслуговують заходи, що реалізовували педагогічну умову «використання цифрових технологій для створення національно-патріотичного контенту». Серед них – цифровий флешмоб «Думи мої, думи», приурочений до дня народження Великого Кобзаря, та захід до Дня рідної мови під назвою «Мова моя калинова». Традиційною стала реалізація онлайн-вертепу, що у 2024 році відбувся під назвою «Світло Різдва: історія, що об'єднує серця». До Всесвітнього дня вишиванки було реалізовано проєкт «Дефіле "Моя вишиванка — моя гордість"», до якого активно долучилися всі учасники освітнього процесу. Ураховуючи, що Північне Приазов'я є осередком проживання значної етнічної грецької громади, важливим аспектом виховної роботи стало збереження матеріальної та духовної культурної спадщини, звичаїв і традицій. З цією метою група учнів створила фотоколаж, який презентує найзнаковіші традиційні свята Мангушської громади та підкреслює єдність української та грецької культур. Вартісним результатом стала й авторська поезія, яку діти склали для супроводу власного проєкту, що свідчить про сформовану мовну культуру та емоційно-ціннісне ставлення до спадщини.

У напрямі військово-патріотичного виховання педагогічна умова використання цифрових технологій для створення національно-патріотичного контенту реалізовувалась через спільні загальношкільні цифрові ініціативи. Одним із перших масштабних проєктів став онлайн-концерт до Дня захисників і захисниць

України, під час якого учні у форматі авторських відео представили твори різних жанрів аматорського мистецтва, висловлюючи подяку захисникам за можливість навчатися і творити в умовах війни. До Дня Збройних сил України, що збігається з Днем святого Миколая, було організовано загальношкільний захід «З вірою в ЗСУ та найвищі сили». У межах цього заходу було реалізовано патріотичний проєкт-подяку «Дякуємо нашим захисникам», який став своєрідним телемостом між здобувачами освіти з України та учнями Круопайської середньої школи (Литва), що навчаються в межах міжнародного проєкту «Successful generation» («Успішне покоління»). За допомогою спільної онлайн-дошки учні розміщували відео- й аудіопривітання, рефлексії, малюнки й обереги, адресовані військовим. Цей цифровий контент було передано представникам Мангушської громади, які нині боронять незалежність України, що підсилило значущість освітньої ініціативи як складової моральної підтримки українських воїнів.

Метою екологічного виховання як складової національно-патріотичного в КЗ Мангушському ОЗЗСО є виховання відповідального ставлення до природи, усвідомлення особистої ролі в її збереженні, дотримання моральних і правових норм природокористування, а також розвиток навичок екологічно доцільної поведінки. Це проявляється в участі в заходах із захисту довкілля, популяризації екологічних знань, а також у ініціативній діяльності, спрямованій на вивчення і збереження природи рідного краю. Здобувачі освіти із задоволенням беруть участь у флешмобах та фотофоточеленджах, зокрема до Всесвітнього Дня прибирання, у еко-флешмобі «Один день без пластику» тощо. До Всесвітнього Дня води у Мангушському опорному закладі реалізовано спільний проєкт «Струмочок, річечка, ріка...», мета якого полягала у формуванні національно-патріотичної свідомості учнів шляхом залучення до творчої цифрової діяльності, спрямованої на пізнання та осмислення природної краси, водних ресурсів України і рідного краю. Реалізація проєкту через створення відеопрезентацій на основі фото, зібраних самими учнями, сприяла розвитку екологічної культури, цифрової компетентності, гордості за природне багатство Батьківщини та усвідомлення особистої причетності до її збереження. Учні виявили високий рівень зацікавленості та ціннісного ставлення до ідеї проєкту, що засвідчило їхню активну залученість і мотивацію до участі в його реалізації. Підлітки, які є внутрішньо переміщеними особами презентували фото водних ресурсів тієї місцевості, де вони перебувають зараз. Ті здобувачі освіти, що знаходяться за кордоном або на тимчасово окупованих територіях ділилися фото з власних та сімейних архів водних об'єктів Мангушської громади. Матеріалів надійшло дуже багато, що в підсумку ініціативною групою було створено 3 відеопрезентації на основі цифрових фото наданих учнями: «Рече та стогне» в якому висвітлено краса і велич головної водної артерії України, «Тече вода, не зна зупинку» де учні репрезентували різноманітні водні ресурси України та «Джерела рідного краю» в якому було представлені всі водні об'єкти Мангушської громади. Цифрове фотографування розглядається як один із найбільш доступних та ефективних засобів самовираження здобувачів освіти у сфері національно-патріотичного виховання. Популярність міні-проєктів такого формату серед учнів зумовлена простотою реалізації, емоційною насиченістю візуального контенту та можливістю особистісного осмислення національних цінностей. Разом з тим використовуються здобувачами освіти і інші цифрові інструменти. Так було проведено шкільний етап конкурс агітаційних плакатів та листівок Всеукраїнського конкурсу «День зустрічі птахів». Роботи переможців шкільного етапу були відправлені для подальшої участі в обласному етапі та посіли призові місця. Цифрові платформи візуального медіавиробництва також використовуються учнями для створення національно-патріотичного контенту. Яскравим прикладом стали роботи учнів школи представлені на конкурс на найкраще відео екологічної тематики з елементами анімації «Збережемо красу моєї Батьківщини», мета якого – привернути увагу до збереження та відновлення краси природи рідного краю, формувати основи екологічної культури і мислення, розвивати спостережливість, образну пам'ять, увагу, кмітливість, виховувати бережливе ставлення до навколишнього середовища. У відео з елементами анімації потрібно було зобразити красу природи рідного краю, вплив людини на неї та важливість її збереження у первозданному вигляді. Найкращими були визнані роботи «Перлина в океанському намисті Землі», «Збережемо найцінніше джерело життя – воду», «Скосистема - заручниця війни», які направлені для участі у Всеукраїнському творчому конкурсі та посіли I та II місця відповідно.

Таким чином завдяки активному залученню учнів школи до створення власного цифрового контенту, що відображає їхнє розуміння національної ідентичності, історії, культури та патріотичних цінностей, виховна робота набула практично-діяльнісного спрямування. Участь у цифрових проєктах національно-патріотичного спрямування сприяла усвідомленню учнями важливості демократичних цінностей, формуванню активної громадянської позиції, гордості за національні здобутки та здатності до самоідентифікації в умовах суспільно-політичних викликів, а також сприяло їхньому всебічному розвитку та позитивній динаміці розвитку національно-патріотичної вихованості.

Відповідно Концепції Нової української школи виховання в системі загальної середньої освіти розглядається як наскрізний процес, що охоплює всі складові освітньої діяльності (*Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи*, б. д.) У контексті реалізації моделі національно-патріотичного виховання підлітків у цифровому освітньому середовищі зазначене виховання не обмежувалося окремими заходами чи навчальними предметами, а інтегрувалося в усі компоненти освітнього процесу закладу загальної середньої освіти.

Зміст національно-патріотичного спрямування послідовно впроваджувався в освітню та проєктну діяльність з урахуванням вікових особливостей учнів підліткового віку. Наприклад, у рамках реалізації моделі на уроці фізики було організовано створення учнями цифрового збірника задач з теми «Тиск твердих тіл, рідин, газів», який містив українознавчий компонент (завдання пов'язані з географічними об'єктами або об'єктами української інженерної думки).

На уроках математики учні розв'язували задачі, пов'язані з державними символами, статистикою демографічних змін в Україні, або використовували дані з реальних подій для побудови графіків і діаграм. На уроках інформатики виконували проєкти на тему «Видатні українці в історії державотворення», створювали презентації, цифрові карти та мінісайти, присвячені історичним постатям чи подіям національного значення.

Таким чином, реалізація моделі національно-патріотичного виховання у дослідженні здійснювалася як наскрізна освітньо-виховна лінія, що пронизувала не лише зміст предметів, а й форми педагогічної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу — учнями, вчителями та батьками.

Впровадження педагогічної умови «організація соціально значущих національно-патріотичних ініціатив у цифровому освітньому середовищі» тісно пов'язане з попередньо розглянутою умовою. Така організація надає можливість створеним здобувачами освіти цифровим продуктам набути практичного значення й стати дієвим інструментом патріотичного впливу. Ефективним прикладом інтеграції цифрових технологій у сферу національно-патріотичного виховання став учнівський освітній проєкт «Книжкограм», у межах якого старшокласники створювали сторінки в соціальних мережах, що імітували віртуальну присутність класиків української літератури та літературних героїв. Така ініціатива осучаснила сприйняття навчального матеріалу, посилила зацікавлення молоді культурною спадщиною, сприяла формуванню ціннісного ставлення до національної ідентичності, розвивала критичне мислення та комунікаційні навички, забезпечуючи цілісне засвоєння патріотичних ідеалів у цифровому форматі. Ще одним прикладом стало створення тематичної сторінки в TikTok з ініціативи лідерів учнівського самоврядування. Молодь наповнювала її відеоконтентом про державні свята, історичні події, національні символи та видатних постатей України. Такий підхід не лише активізував зацікавлення українською історією та культурою, а й формував позитивний образ держави, розвивав медіаграмотність і сприяв залученню молоді до патріотичної тематики через звичні для неї цифрові платформи.

Приклад поєднання традиційної культури з волонтерством продемонструвала акція «Цифрове колядування», під час якої учні записували відео колядок і публікували їх у TikTok, Instagram і Facebook із закликами до донатів на підтримку Збройних сил України. Така ініціатива засвідчила здатність молоді до активного громадянського самовираження, формувала національну свідомість, сприяла збереженню культурної спадщини та розвитку цифрової доброчинності.

Проєкт онлайн-концерту «Дякуємо нашим захисникам і захисницям!» став ще одним прикладом учнівської ініціативи, що була спрямована на моральну підтримку військовослужбовців. Його цінність полягала у формуванні емоційно-ціннісного ставлення до захисників України, вихованні вдячності, громадянської солідарності та втіленні патріотичних ідеалів засобами цифрової творчості. У контексті військово-патріотичного виховання яскравим прикладом реалізації педагогічної умови стала ініціатива учнів Мангушського опорного закладу — проєкт «Листівка для воїна», у межах якого школярі створювали патріотичні листівки в цифровому форматі. Цей проєкт продемонстрував можливості цифрових технологій у підтримці захисників України, оскільки процес створення листівок передбачав пошук візуальних рішень, текстового наповнення та креативного дизайну. Проєкт не лише зміцнив почуття національної ідентичності, а й розвинув емпатію, здатність до співпереживання та соціальну активність, сприяв візуалізації патріотизму, наблизивши його до особистісного рівня сприйняття молоддю. Такі ініціативи інтегрують військово-патріотичне виховання у сучасний цифровий простір, роблячи його ефективним, змістовним і близьким до молодіжної аудиторії.

Реалізація педагогічних умов «використання цифрових технологій для створення національно-патріотичного контенту» та «організація соціально значущих ініціатив у цифровому освітньому середовищі» засвідчила високу активність і зацікавленість здобувачів освіти. Разом із тим, ці процеси потребували системного супроводу з боку педагогів, які виступають ключовими фігурами в напрямі спрямування, координування та оцінювання виховних ініціатив. У цьому контексті актуалізувалася ще одна

важлива педагогічна умова — забезпечення науково-методичного супроводу педагогічних працівників у процесі цифровізації національно-патріотичного виховання. Вона стала логічним продовженням попередніх кроків і важливою передумовою для їх сталої реалізації. Основна мета цієї умови полягала у створенні сприятливого середовища для підвищення цифрової компетентності педагогів, формування їхньої методичної готовності та ідейної вмотивованості до реалізації завдань національно-патріотичного виховання у цифровому форматі.

Впровадження цієї педагогічної умови здійснювалося у три етапи. На підготовчому етапі було проведено діагностику рівня цифрової готовності педагогів, визначено актуальні теми та форми методичної підтримки. Практична фаза передбачала проведення вебінарів, тренінгів, майстер-класів, консультування щодо впровадження цифрових проєктів, а також залучення педагогів до спільної розробки цифрового контенту. У межах цього етапу було створено методичні рекомендації щодо ефективного застосування цифрових інструментів для реалізації національно-патріотичного виховання. Структура рекомендацій включала: огляд і класифікацію цифрових сервісів; приклади платформ для створення інтерактивних уроків, вікторин, відео та анімацій; приклади успішного використання в освітньому процесі. Ці напрацювання лягли в основу низки практико-орієнтованих заходів: вебінару «Як створити віртуальний музей», майстер-класів із використання Genially та Renderforest, консультацій щодо Padlet, Canva та інших сервісів. Педагоги також брали участь у міжкурсовій підготовці, ініційованій Донецьким обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, та проходили навчання на освітніх платформах: «Всеосвіта», «На урок», «ЕдЕра», «Прометеус» тощо.

Важливою складовою науково-методичного супроводу став створений цифровий ресурс — сайт «EdPatriot: цифрові рішення для виховання». Його мета полягала в наданні зручного, структурованого й практико-орієнтованого матеріалу для ефективної організації національно-патріотичного виховання в цифровому середовищі. Сайт охоплює розділи, присвячені концептуальним засадам, огляду цифрових інструментів, методичним кейсам, формам взаємодії з батьками, бібліотеці корисних ресурсів і формам зворотного зв'язку. Він став практичним інструментом для підвищення цифрової компетентності педагогів та джерелом контенту для проведення виховних заходів.

Завершальний етап реалізації педагогічної умови передбачав організацію педагогічної ради на базі Мангушського опорного закладу, що проходила під гаслом «Методичний прийом (ділюсь досвідом)». Педагоги представили власні напрацювання, зосереджені на інтеграції цифрових технологій у виховну діяльність, використанні штучного інтелекту, застосуванні інтерактивних форм відповідно до ідей Нової української школи. Зміст виступів засвідчив зростаючу професійну готовність учителів використовувати цифрові інструменти для розвитку ключових компетентностей та патріотичних цінностей серед учнівської молоді.

У результаті реалізації цієї педагогічної умови було зафіксовано суттєве оновлення виховної практики: педагоги все активніше залучають широкий спектр цифрових інструментів — від презентацій до інтерактивних платформ, сервісів візуалізації, віртуальних подорожей і тематичних квестів. Таке розширення інструментарію сприяло не лише збагаченню форм виховної взаємодії, а й глибшому емоційному залученню учнів, посиленню смислового наповнення заходів. Усе частіше цифрові технології використовуються не ізольовано, а як складова цілісного національно-патріотично орієнтованого контенту, що позитивно впливає на формування ціннісних орієнтирів підлітків.

Таким чином, цифровізація виховної роботи не лише модернізує її форми, а й посилює національно-патріотичне спрямування освітнього процесу в умовах нових викликів і змін, що також впливає на позитивну динаміку національно-патріотичної вихованості здобувачів освіти.

Враховуючи важливість комплексного підходу до національно-патріотичного виховання в умовах цифрової трансформації освіти, наступним логічним кроком стало реалізація педагогічної умови, спрямованої на розвиток партнерської взаємодії між закладом освіти та батьками. Ця умова передбачає активне залучення батьків до цифрових проєктів національно-патріотичного спрямування, що сприяє не лише посиленню родинного виховного середовища, а й створенню спільного інформаційно-комунікативного простору. Такий підхід дозволяє забезпечити цілісність і системність виховного процесу, підвищити ефективність утвердження національно-патріотичних цінностей як у школі, так і поза її межами.

Педагогічна умова партнерської взаємодії між закладом освіти та батьками втілювалася через активне залучення батьків до цифрових проєктів національно-патріотичного змісту. На початку формувального етапу експерименту їм було запропоновано пам'ятку «Цифрова безпека — спільна справа», яка сприяла підвищенню рівня цифрової грамотності, підтримувала процес формування патріотичних цінностей у дітей у безпечному цифровому середовищі та поглиблювала взаємодію родини зі школою. У пам'ятці містилися десять рекомендацій щодо захисту дітей у цифровому просторі з урахуванням аспектів їхнього національно-патріотичного становлення. Особлива увага в ній приділялася спільній відповідальності

батьків і педагогів за формування в дітей громадянської позиції, критичного мислення, національної ідентичності та любові до України. Пам'ятка вдало поєднувала технічні поради з ціннісними орієнтирами, допомагаючи батькам брати активну участь у вихованні дітей в умовах цифровізації освітнього процесу.

Включення батьків до виховної діяльності позитивно вплинуло на результативність педагогічної взаємодії, оскільки сприяло розширенню простору комунікації між учасниками освітнього процесу, підвищенню довіри й взаєморозуміння. Спільна участь батьків у цифрових проєктах дозволила створити єдиний інформаційно-комунікативний простір, у межах якого відбувалося обговорення, планування й реалізація ініціатив виховного характеру. Завдяки цьому поступово сформувався системний підхід до національно-патріотичного виховання, який охоплював не лише освітню, а й сімейну сферу.

Партнерство із батьками реалізовувалося в різноманітних форматах: проведення спільних онлайн-заходів, участь у створенні цифрового контенту, ініціювання спільних патріотичних акцій. Батьки не лише підтримували освітні ініціативи, а й виступали як їхні активні учасники, що підвищувало їхню відповідальність і мотивацію у вихованні дітей. Завдяки цифровим технологіям було забезпечено постійний зворотний зв'язок, оперативну комунікацію та формування єдиних ціннісних орієнтирів. Така співпраця створювала атмосферу підтримки, довіри та єдності, що є необхідною умовою для ефективної реалізації виховного потенціалу освіти.

Особливо важливо, що цифрове середовище дало змогу залучити до співпраці й тих батьків, які раніше не мали можливості брати участь у традиційних офлайн-заходах, що проводилися в синхронному режимі. Батьки відзначали зручність і доступність цифрових форматів, що, у свою чергу, сприяло підвищенню їхньої активності та зацікавленості в спільній діяльності з дітьми. У результаті було сформовано новий тип партнерства, який став вагомою складовою системи національно-патріотичного виховання в цифровому середовищі та позитивно вплинув на динаміку формування відповідних цінностей у підлітків.

Отже, цілеспрямоване впровадження педагогічних умов моделі національно-патріотичного виховання в цифровому освітньому середовищі забезпечило практичну орієнтованість виховного процесу та активну участь усіх учасників освітньої взаємодії, зокрема батьків, сприяючи зростанню національно-патріотичної вихованості підлітків.

Висновки. Впровадження моделі забезпечило стійке зростання рівня національно-патріотичної вихованості здобувачів освіти, підвищення активності учнів, зростання цифрових компетентностей педагогів. Цифрове освітнє середовище стало важливим чинником формування української ідентичності та утвердженні цінностей свободи, гідності й національної єдності. Водночас реалізація моделі довела доцільність інтеграції цифрових технологій у виховання як умови модернізації змісту та форм національно-патріотичної освіти.

Перспективи подальших розвідок. Доцільним є подальше дослідження впливу цифрових форматів на динаміку патріотичної свідомості учнів, а також розробка дієвих індикаторів оцінювання національно-патріотичної вихованості в цифровому середовищі. Необхідним є системне поширення напрацьованих практик серед освітян через освітні хаби, фахові семінари, відкриті методичні платформи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. (б. д.). <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, Закон України № 2834-IX (2025) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>

REFERENCES

Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly. (b. d.). <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti, Zakon Ukrainy № 2834-IX (2025) (Ukraine). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>

Viktoriia Yahodnikova,

Doctor of Pedagogical sciences, Professor,
pro-rector for Scientific-Pedagogical and Innovative Activity
of Odessa Regional Academy of In-Service Education,
Odessa, Ukraine

<http://orcid.org/0000-0001-5050-2189>

Natalia Lyakh,

PhD candidate in higher education,
Scientific-Pedagogical and Innovative Activity
of Odessa Regional Academy of In-Service Education,
Odessa, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0009-2669-3101>

A MODEL OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF ADOLESCENTS IN THE DIGITAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT: IMPLEMENTATION EXPERIENCE

Abstract. *The article presents a model of national-patriotic education of adolescents in a digital educational environment, implemented on the basis of the Municipal Institution 'Mangush Support Institution of General Secondary Education of I-III Levels' of the Mangush Village Council of the Mariupol District of the Donetsk Region. The focus is on the use of digital technologies to create patriotic content, implement socially significant initiatives, provide scientific and methodological support to teachers, and engage in partnership with parents. Specific examples of digital projects of a civic-patriotic, military-patriotic, spiritual-moral and environmental nature were revealed, which have become an effective means of forming national identity, civic consciousness and value orientations among young people. The importance of the digital educational environment as a factor in the modernisation of the content and forms of patriotic education in the context of globalisation, war and the digital transformation of education is emphasised.*

Keywords: *national-patriotic education, digital educational environment, pedagogical conditions, digital tools, education model*

© Ягоднікова В.В., Лях Н.Г.